

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ.

Ἐν μέσῳ τοῦ στυγνοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγώνος, ὅστις ὑφίσταται ἀφ' ἧς στιγμῆς δύο ἄτομα εὐρέθησαν ἀντιμέτωπα ἐπὶ τοῦ κόσμου, καὶ ὃν ἐδέησε ν' ἀναγάγῃ εἰς ἓνα τῶν σπουδαιοτάτων βιολογικῶν νόμων ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη ἀπαντᾷ πού καὶ πού, ὥς ἐξαιρετικὰ ψυχολογικὰ φαινόμενα, ἄνθρωποι, ὧν τὸ ἐγὼ δὲν ἀποτελεῖ τὸν ἄξονα περὶ ὃν περιστρέφεται ἡ ἀνθρωπότης. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παραιτοῦσιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἡ ἀγάπη ἀπὸ τοῦ κέντρου, τοῦ ἐγώ, μεταβιβάζεται εἰς τὴν περιφέρειαν, μεγάλην ἢ μικράν, κατὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀτόμου ἢ τὰς περιστάσεις, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, τὸ ἔθνος, τὴν γενέθλιον πατρίδα. Διὰ τὴν ψυχολογικὴν αὐτὴν κατάστασιν ἐπλάσεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας Αὔγουστος Κόντ τὸν ὅρον Altruismus ὡς ἀπὸλυτον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Egoismus.

Τοιοῦτων τύπων ἀφθόνας ἠυμοίρησε τὸ ἐλληνικὸν γένος ὑπὲρ πᾶν ἄλλο. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐκπατρίζονται μὲ πτωχικὰ καὶ κάποτε ἐμβαλωμένα ἐνδύματα, μὲ ὀλίγα κεράτια, ἐν τῷ θυλακίῳ, ἀλλὰ πλήρεις ἐλπίδων· μικρὰ εἶνε τὰ ἐφόδια τῶν, ἀλλ' ἐν ἀντικαθίστᾳ τὰ ἐλλείποντα· ἡ ἰσχυρά, ἡ ἀκαταπόνητος βούλησις· καὶ ἐργάζονται ἐν τῇ ἐπιμόχθῳ δ' ἐργασία ἐν ἰδεῶδες ἐπιφαίνεται εἰς τὰ ὄμματα τῶν, ἐν ἰδεῶδες τὸ ὅποιον μὲ τὴν λάμπην τοῦ φωτίζει μέχρι τοῦ τάφου, τὸν ἄλλως πεζὸν καὶ ἀτερπὲς βίον τῶν· ζῶσιν, ἐν ἄκρᾳ λιτότητι, ὑφίστανται στερήσεις· ἔχοντες τὸν πλοῦτον ἐν ταῖς χερσὶ ἀπαρνοῦνται τὰς ἐξ αὐτοῦ βιωτικὰς ἡδύτητας· εἰς τὸν βωμόν τοῦ μεγάλου ἰδεώδους τῶν θυσιάζουσι καὶ αὐτὰς τὰς γλυκυτάτας τῶν ἀπολαύσεων τὰς τῆς οἰκογενείας. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τούτων εἶνε γνωστὰ εἰς πάντα Ἑλληνα, διότι ἡ εὐγνώμοσύνη δὲν ἔχει τόσον ἀσθενὴ τὴν μνήμην ὅσον κοινὴ διαδίδεται, ἡ δὲ ἀνάμνησις αὐτῶν εἶνε ἀχωρίστως συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀρετῆς τῶν, ὅσον ἡ ἀναπαράστασις τοῦ ρόδου μετὰ τῆς ιδέας τῆς εὐδίας του.

Εἰς τὴν χορείαν αὐτῶν ἀνήκουσι καὶ οἱ δύο Ζάππαι. Τὸ ν' ἀποκτήσῃ τις χρήματα ἐξαρτᾶται πολλάκις ἐκ τῆς ιδιοφυίας καὶ τῆς δραστηριότητος ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων. Τὸν ἄνθρωπον πρὸ πάντων χαρακτηρίζει οὐχὶ ἡ κτήσις ἀλλ' ἡ χρῆσις τοῦ πλούτου· οἱ δὲ Ζάππαι ἐποίησαντο βασιλικὴν αὐτοῦ χρῆσιν· ἐν ταῖς ἐπισημοτέrais πόλεσι τῆς Εὐρώπης περικαλλὴ οἰκοδομήματα μαρτυροῦσι τὸ φιλόμουσον ἢ φιλάνθρωπον τῶν ἡγεμόνων· ἀλλ' οὗτοι, ἐν τέλει, ἀποδίδουσιν εἰς τὸν λαόν τῶν μέρος τι τοῦ ἐξ αὐτοῦ ληφθέντος· εὐγενεστέρα, ὑψηλοτέρα, ἡγεμονικωτέρα εἶνε ἡ δωρεὰ

τῶν δύο ἐξαδέλφων, οἵτινες δὲν εἶχον λάβῃ τίποτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες οὐδεμίαν προσωπικὴν ὀφειλὴν ἀπέτιον, οὐδ' ἐξηργύρουν εὐεργετοῦντες, τιμὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς ὑπὸ λαοῦ ὁλοκλήρου.

Τὸ μαρμαρίνον μέγαρον τῶν Ὀλυμπίων, ἐν ᾧ ἐτελέσθη ἡ τελευταία ἐκδosis, τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ζάππειον, τὰ ἐν Λαμπόβῳ, Λέκλῃ, Ἀδριανουπόλει, Φέρραις, Πρεμετῇ, Δροβιάνῃ, Δελβίνῳ, Φιλιάταις, Νιβάνῃ ἐκπαιδευτήρια, τὰ πρὸς ἐκπαίδευσιν ὑποτρόφων ἐν ταῖς γεωργικαῖς σχολαῖς τῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς ἐκδοσιν γεωργικῶν βιβλίων διαγωνίσματα, μαρτυροῦσι ξηρῶς ἀναγραφόμενα, κάλλιον παντὸς ἐγκωμίου, διὰ τῆς εὐγλωττίας ἣν ἔχουσι τὰ γεγονότα, τὸ ὑπέροχον ἰδεῶδες τῶν δύο ἐξαδέλφων.

Τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἶνε ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει ἀχωρίστως συνδεδεμένα, ἡ δὲ διχοτόμησις τῆς εὐεργεσίας πρὸς διανομὴν τῆς εὐγνωμοσύνης οὐ μόνον ἀσκοπος εἶνε, ἀλλ' ἴσως οὐδὲ δυνατὴ. Βεβαίως εἰς τὸν Εὐαγγέλην ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς ἰδρύσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἀλλ' ἡ μεγάλη περιουσία εἶχεν ἀποκτηθῇ, ἐν τινὶ μέτρῳ, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ νεωτέρου ἐξαδέλφου· ἂν εἰς ἐκεῖνον ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία, εἰς τὸν Κωνσταντῖνον ἀνήκει ἐν πολλοῖς ἡ ἐκτέλεσις τῆς μεγαλεπήβολου ἐθνικῆς εὐεργεσίας. Κατὰ τὴν νόσον τοῦ Εὐαγγέλη ἐκεῖνος ὅστις ἔσωσεν μέγα μέρος αὐτῆς χάριν τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὁ Κωνσταντῖνος· Ἀλλ' οὐδ' ἡ πρωτοβουλία ἔλειψε παρ'

αὐτοῦ διότι τὰ πλεῖστα τῶν ἄνω μνησθέντων κληροδοτημάτων ἐνεπνεύσθησαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς φιλοπατρίας του, φιλοπατρίας πρακτικῆς, διαυγοῦς.

Περὶ τῆς φιλοπατρὶδος δυάδος, ἐγένετο καὶ ἄλλοτε λόγος ἐν τῇ Κλειῳ· βιογραφικαὶ δὲ λεπτομέρειαι θὰ ἦσαν ἀπλὴ ἐπανάληψις τῶν ἄλλοτε γραφέντων· Διὰ βραχέων σημειοῦμεν μόνον, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου, ὅτι ἦτο μεγαλοπρεπής, γενναιοδωρός· Ἐν Βροσθένειῳ ἔζη ὡς ἀληθὴς μεγιστάν καὶ ὀλίγοι τῶν Ρωμοῦνων Βογιάριδων δύνανται νὰ καυχῇθωσιν ὅτι εἶχον τὴν αὐλικὴν μεγαλοπρέπειαν ἣν εἶχεν ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας. Τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν καὶ ὑπηρετριῶν, τῶν μαγείρων, τῶν θυρωρῶν καὶ τῶν ἱποκόμων, ἡ ἐκ φουστανελλοφόρων σωματοφυλακῶν τ' ἀαστραπτόντα τσαπράζια ἔφερον εἰς τὴν μνήμην ἄλλους χρόνους, ὁ πλοῦτος τῶν ἐπίπλων, τῶν ἀρχαίων ὄπλων ἔδιδον εἰς τὸ Βροσθένειον ὄψιν ἡγεμονικοῦ ἐνδιατήματος.

Πεπαιδευμένος, ἔγραφε πρὸ τινος ἡ ἀρίστη τεργεσταία συνάδελφος, καδ' ἦν ἐννοίαν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ.

λέξιν ταύτην οἱ λογιώτατοι, δὲν ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας· ἀλλ' αἱ δημοσιευθεῖσαι πολλάκις ἐπιστολαὶ τοῦ μαρτυροῦσιν ὀρθὸν νοῦν, ὁξύτητα παρατηρήσεως, ἐμβρίθειαν κρίσεως, ὅσοι δ' ἐγνώρισαν αὐτὸν ἐκ τοῦ συν-εγγυς ἐξετίμησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ χαρακτήρος του. Αἱ μεταβολαὶ ἄς ἐπήνεγκεν εἰς τὸ πρόγραμμα καὶ εἰς τὸν κανονισμόν τοῦ Ζαππείου θὰ ἤρουν μόναι ὅπως ἀποδείξωσι πόσον βαδύτερον ἔκρινεν ὁ ἀπλοϊκὸς Ἡπειρώτης τῶν ἐπαγγελλομένων τὰ γράμματα.

* * *

Ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ ἤγε τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος, παρ-

έδωκε δὲ τὸ πνεῦμα τῇ 21/2 Φεβρουαρίου τ. ἔ. ἐν Μεντῶνι ὅπου εἶχε μεταβῆ πρὸς περίθαλψιν τῆς υγείας του ὑπὸ τὸ πρᾶν κλίμα τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας· Ὁ νεκρὸς τοῦ μεγαθύμου ἐθνικοῦ εὐεργέτου μετηνέχθη εἰς Βουκαρέστιον, ἐνθα ἐκηδεύθη μετὰ μεγαλοπρεποῦς πομπῆς. Πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος, Τουρκίας, Ῥωμανίας κτλ. ἐστάλησαν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα καὶ πολυάριθμοι στέφανοι κατετέθησαν ἐπὶ τῆς σοροῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ πανταχοῦ τοῦ Πανελληνίου ἐκδηλωθὲν πένθος ἐμαρτύρησε περιτράνως ὅτι ἀληστὸς μένει ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς εὐεργέτας τοῦ Γένους καὶ τῆς Πατρίδος.

Κ.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ.

Ὁ δέκατος τρίτος εἰς τὸ τραπέζι! Τοῦτο εἶνε τὸ μᾶλλον διαδεδομένον παράδειγμα ἐκ τοῦ πλήθους τῶν φανταστικῶν πλασμάτων τῆς δεισιδαιμονίας, ἅτινα μετ' ἐπιμονῆς διατηροῦνται ἐν τῷ κάθημερινῷ βίῳ τῆς ἀνεπτυγμένης κοινωνίας. Τὴν δυστυχίαν ἀντιλαμβάνονται ὡς κατάραν ἐνεχομένην εἰς τὴν «γούρσουζιά» ὠρισμένων πραγμάτων καὶ θέσεων. Σχεδὸν ἀνεξάλειπτος διαμένει ἡ κρίσις αὕτη παρὰ πᾶσαν ἐξήγησιν καὶ ἀνάπτυξιν. Ὁ ἀπροκατάληπτος ἄνθρωπος μειδιᾷ τὸ μὲν λογιζόμενος καὶ κρίνων τὸ δὲ λυπούμενος διὰ τὸ ἔκτακτον δυστύχημα, ὅταν ὁμως θελήσῃ ν' ἀντικρούσῃ τὴν δεισιδαιμονίαν ταύτην, ὅποια πληθώρα «ἀποδεδειγμένων γεγονότων» καὶ συγχρόνων παραδειγμάτων, κατ' ὃν εἶνε ἄοπλος, ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ!

Πρὸ τίνος χρόνου διεδίδετο διὰ τῶν ἐφημερίδων ἡ εἰδησις, ὅτι ἡ δεισιδαιμονία τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων ἐν Ἀμερικῇ μέχρι τοσούτου προεχώρησεν, ὥστε τὸν σιδηρόδρομον ὑπ' ἀριθμὸν 1313 τῆς Πεννσυλβανικῆς γραμμῆς νὰ θέσωσιν εἰς ἀργίαν. Αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἦτο δυσσώωνος. Καὶ ὁμως ἡ μηχανὴ αὕτη ἐλέγετο ὅτι τῷ ὄντι ἐπήνεγκε πολλὰ δυστυχήματα, ὥστε πρὸ αὐτῆς ἐφρίσσε ἡ καθολικὴ λειτουργία. Κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον αὐτῆς ταξείδιον ἐφόνευσε δύο παιδιά. Ἐν θέρει τοῦ 1888 κατεκρήμνισεν ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Λατρέβου ὁλόκληρον συρμὸν, ὁπότε ὁ μηχανικὸς, ὁ θερμαστὴς καὶ δέκα ἄλλα άτομα ἐφονεύθησαν, δώδεκα ἐπληρώθησαν καὶ ἐξ ἁμαξίαι κατεστράφησαν. Ἐπιδιόρθωθείσα μετὰ πάροδον μόλις ἐνὸς μηνὸς συνεκρούσθη πλησίον τοῦ Μανόρου πρὸς ἐμπορικὸν συρμὸν, ἐξ ἧς συγκρούσεως εἰς ἐφονεύθη, τρεῖς ἐπληρώθησαν καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἁμαξῶν κατεκερματίσθη. Ὀλίγας ἐβδομάδας μετὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο ἐξερράγη ὁ ἀτμολέβης τῆς μηχανῆς καὶ ἐξεσφενδόνισεν ὁδηγὸν καὶ θερμαστήν εἰς τὸν ἀέρα, τὸν μὲν πρῶτον νεκρὸν, τὸν δὲ ἄλλον σοβαρῶς τετραυματισμένον. Μετὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν εἰσῆλθε ποτὲ εἰς ξένην γραμμὴν ἐπέφερε μεγάλας ζημίας, διαμελίσασα διαδοχικῶς τρεῖς ἀνθρώπους. Ἐπὶ τέλους ἐξερράγη ἐλαιοφόρος σωλὴν ἐπὶ τῆς μηχανῆς καὶ ἐπληρώσε βαρέως ὁδηγὸν καὶ θερμαστήν. Ταῦτα πάντα ἐλέγοντο κατὰ τῆς ἀτυχοῦς μηχανῆς καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἤθελε μετὰ αὐτὴν νὰ ταξειδεύσῃ, ἐτέθη εἰς ἀργίαν.

Ἡ Ἀμερικὴ καλεῖται νέος κόσμος· ἀλλὰ καὶ οὗτος, ὡς φαίνεται, οὐδόλως διαφέρει τοῦ παλαιοῦ. Δὲν ἀπο-

τελεῖ τοῦτο παλαιὰν καὶ τετριμμένην ἱστορίαν, ἡ ὥσει προγεγραμμένη ὑπὸ τῆς μοίρας μηχανὴ τοῦ Πεννσυλβανικοῦ σιδηροδρόμου;

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι βεβαίως οὔτε σιδηρόδρομοι οὔτε μηχαναὶ ὑπῆρχον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀντικαθιστῶντας αὐτὰ ἵππους ἐπασχον τὰ αὐτὰ ἅτινα καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ νέου κόσμου πρὸς τὰς μηχανὰς των. Ὑπῆρχε ποτε ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ κράτει ἵππος, βάσκανον ζῶον μοναδικῶς ἐπιζήμιον, βλαβερώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν Τροίᾳ δουρείου ἵππου· ἦτο δὲ ὁ ἵππος τοῦ Σεγίου. Ἀγνοῶ ἂν ἦτο ψαρὸς ὡς ὁ ἵππος, ἀφ' οὗ ὁ Ὀκτάβιος Πικκολόμινις προέτρεψε τὸν Βαλλεστάιν νὰ φυλάττηται — εὐτελὲς βεβαίως δὲν ἦτο, ἀλλ' ὅστις δὲν τὸν ἐγνώρισεν, ἐπρεπε διὰ τοῦτο νὰ εὐχαριστῇ τὸν θεόν. Οἱ εὐγενεῖς Ῥωμαῖοι, οἵτινες διαδοχικῶς ἐγένοντο κύριοι αὐτοῦ, μόνον δυστυχίαν ἀπέλαυσαν ἐξ αὐτοῦ, καθότι πάντα ἱππεύοντα κατέστρεφε.

Ὁ πρῶτος κάτοχος αὐτοῦ ἦτο ὁ Γναῖος Σέγιος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν ὁ ἵππος· οὗτος κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ τότε τριάνδρου Μάρκου Ἀντωνίου κατὰ τὸν δεύτερον ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἀπεκεφαλίσθη.

Μετὰ τὸν Σέγιον ἔλαβεν τὸ ζῶον ὁ Δολαβέλλας ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν ὑπῆρξε πικρὰ ἡ κατοχὴ· καθότι ἐν ἔτει 43 π. Χ. ἐν Λαοδικείᾳ καταληφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Κασσίου διέταξέ τινα τῶν στρατιωτῶν νὰ τὸν φονεύσῃ, ἵνα μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Κάσσιος ἔδει νὰ παραλάβῃ τὰ πάντα, μόνον τὸ ἐπικατάρατον ἄλογον ἀπήνχετο, ἀλλ' ὁμως τὸ ἔλαβε καὶ οὕτω συνέβη, ὥστε νὰ διατάξῃ καὶ αὐτὸς ἕνα ἀπελεύθερον νὰ τὸν φονεύσῃ μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις ἡττάν του.

Ἐπίσης συμφορὰν προυξένησε τὸ κακότυχον ζῶον τῷ νικητῇ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ, ὅστις παρέλαβεν αὐτὸ καὶ μετεχειρίζετο ὡς ἴδιον πρὸς ἱππασίαν· τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι παρὰ τὸ Ἄκτιον ἡττήθη οὗτος καὶ, ἐπὶ τῇ πλαστῇ εἰδήσει ὅτι ἠττοκτόνησεν ἡ Κλεοπάτρα, περιέπεσε τῷ ζῳεῖ αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν.

Ἦδη ἡ φήμη τοῦ κακοδαίμονος ζώου κατέστη ἱκανῶς γνωστὴ· οὐδεὶς ἤθελε πλέον νὰ ἱππεύσῃ τὸν ἵππον τοῦ Σεγίου· καὶ ὁμως ἐπὶ τέλους ἠγόρασεν αὐτὸ ἔτι ὁ Φώτιος Νιγίδιος Φίγουλός, σοφὸς ἀνὴρ καὶ φιλόσοφος ὅστις περιεφρόνει καὶ ἐχλεύαζε τὰς δεισιδαιμονίας, καὶ ἐπιβαίνων αὐτοῦ διήλυνε διὰ τῆς Πελοποννήσου· ὅτε δὲ ἐφθασε